

PRZECIWDZIAŁANIE PROCESOWI PRANIA BRUDNYCH PIENIĘDZY

Jednym z największych zagrożeń dla współczesnych państw demokratycznych opartych „...na nadrzędności prawa i budżetu.”⁵⁵ obok korupcji i biurokracji jest funkcjonowanie zorganizowanej przestępczości, której dalszy rozwój uzależniony jest od skutecznego funkcjonowania procesu prania brudnych pieniędzy. Dlatego określenie nowoczesnej strategii przeciwdziałania, opartej na naukowym definiowaniu pojęć i zakresów czynności operacyjnych stało się najważniejszym zadaniem dla rządów państw oraz krajowych i międzynarodowych, wyspecjalizowanych organizacji, powołanych do przeciwdziałania procesowi legalizacji środków finansowych. W ramach tej części opracowania zostaną omówione zasady planowania strategii przeciwdziałania oraz jej realizacja.

1. Czynniki kształtujące międzynarodową strategię przeciwdziałania procesowi prania brudnych pieniędzy

Skala dokonań zorganizowanych grup przestępczych, misternie przygotowana przez piorących konstrukcja czynności operacyjnych, różnorodność wykorzystywanych technik, skłania do głębokiej refleksji nad dwoma zagadnieniami:

1. Jak identyfikować podejrzane transakcje ?
2. Jak przeciwdziałać praniu brudnych pieniędzy ?

Warunkiem koniecznym dla skutecznego przeciwdziałania procesowi prania brudnych pieniędzy jest opracowanie i przyjęcie przez międzynarodową społeczność uniwersalnej o zasięgu międzynarodowym strategii przeciwdziałania. W zdefiniowanych przez model, przedstawionym na rysunku 10, zasadach tworzenia strategii należy wyodrębnić trzy etapy postępowania:

1. Określenia zakresu pojęciowego, międzynarodowej definicji procesu prania brudnych pieniędzy.
2. Zdefiniowania obszarów i dokonania klasyfikacji źródeł bezpośredniego zagrożenia dla systemów finansowo-gospodarczych poszczególnych państw lub związków państw.
3. Opracowania zakresu kompleksowych działań operacyjnych w ramach przeciwdziałania procesowi.

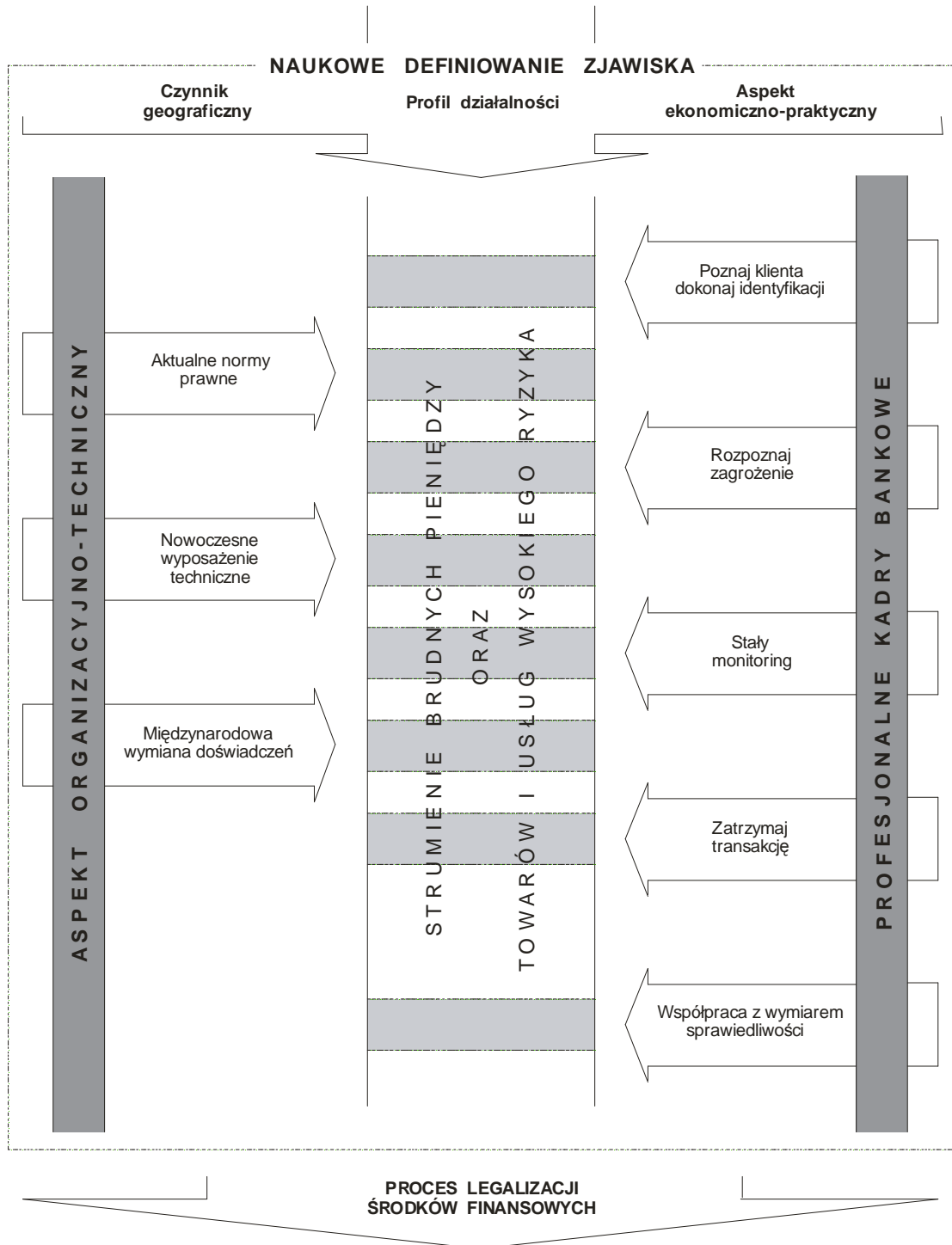
Precyzyjna realizacja przedstawionych zagadnień, umożliwi określenie podstaw dla tworzenia międzynarodowej strategii przeciwdziałania praniu brudnych pieniędzy opartej na:

1. Bieżącej aktualizacji prawa karnego i bankowego.
2. Wytyczeniu nowych standardów działań operacyjnych realizowanych przez:
  - a) instytucje finansowe w zakresie zapobiegania i wykrywania przypadków prania brudnych pieniędzy,
  - b) wywiad finansowy, prokuraturę, wyspecjalizowane instytucje w zakresie wykrywania i ścigania czynności operacyjnych procesu prania brudnych.

---

⁵⁵ von Mises L.: *Biurokracja*. Lublin: Instytut Liberalno-Konserwatywny 1998 s. 59.

MODEL STRATEGII PRZECIWDZIAŁNIA POCESOWI PRANIA BRUDNYCH PIENIĘDZY

Źródło: Opracowanie własne

Zakres pojęciowy definicji prania brudnych pieniędzy podlega nieustannej ewolucji pod wpływem czynników wywołujących i kształtujących charakter przestępczych działań operacyjnych realizowanych w ramach legalizacji środków finansowych. Definicja prania brudnych pieniędzy zawarta w dyrektywie nr 2001/97/EC Parlamentu Europejskiego z 04 grudnia 2001 r. spełnia ten warunek. Uwzględnia i wskazuje potrzebę:

1. Proces kryminalizacji procedury prania brudnych pieniędzy.
2. Rozszerzenia katalogu podmiotów zobowiązanych do przeciwdziałania praniu pieniędzy.
3. Uszczegółowienia przepisów określających wymianę informacji o transakcjach podejrzanych oraz o kontroli nad tą wymianą.⁵⁶

Definicja prania brudnych pieniędzy w dyrektywie europejskiej odwołuje się do dwóch założeń:

1. Wszystkie działania operacyjne piorących uważane są za czyny o charakterze kryminalnym.
2. Charakter planowanego czynu związany jest z posiadaną wiedzą, że podmiotowa własność pochodzi z działalności kryminalnej.

Definicja obejmuje swym zakresem pojęciowym nie tylko czynności operacyjne piorących, takie jak: ukrycie lub zatajenie charakteru, źródła, miejsca, dyspozycji, przepływu, praw związanych z własnością lub jej właścicielem, ale również obejmuje doradztwo, nabywanie oraz korzystanie z własności będącej tematem przestępstwa. Wysoka dynamika zachodzących zmian oraz międzynarodowy charakter procedury prania brudnych pieniędzy zobowiązuje państwa zwalczające zorganizowaną działalność przestępczą, do opracowania ponadnarodowej strategii przeciwdziałania. Jednym z jej elementów jest ujednoczenie wewnętrznych (krajowych) definicji prania brudnych pieniędzy.

W polskim systemie prawnym została wykorzystana tzw. „definicja rozproszona”, której rdzeniem są dwa dokumenty:

1. Ustawa z 16 listopada 2000 r. o przeciwdziałaniu wprowadzaniu do obrotu finansowego wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł oraz o przeciwdziałaniu finansowania terroryzmu.⁵⁷
2. Art. 299 § 1 kodeksu karnego – środki karnoprawne.⁵⁸

Podstawowym celem Ustawy z 16 listopada 2000 r. jest stworzenie systemu środków organizacyjno-prawnych, który określa i reguluje:

1. Organy właściwe w sprawach zapobiegania wprowadzaniu do obrotu finansowego wartości majątkowych pochodzących z nielegalnego lub nieujawnionych źródeł.
2. Obowiązek rejestracji transakcji i osób dokonujących transakcji.

---

⁵⁶ Jasiński W.: „Nie puszcza ... op. cit.

⁵⁷ Dz. U. Nr 116, poz. 1216. Ustawa podlegata czterokrotnej nowelizacji przez:

1. Ustawę z dnia 08 czerwca 2001 r. Dz. U. z dnia 22 czerwca 2001 r.
2. Ustawę z dnia 15 marca 2002 r. Dz. U. z dnia 30 marca 2002 r.
3. Ustawę z dnia 27 września 2002 r. Dz. U. z dnia 30 października 2002 r.
4. Ustawę z dnia 05 marca 2004 r. Dz. U. z dnia 14 kwietnia 2004 r.

⁵⁸ Art. 299. § 1. Kto środki płatnicze, papiery wartościowe lub inne wartości dewizowe, prawa majątkowe albo mienie ruchome lub nieruchome, pochodzące z korzyści związanych z popełnieniem czynu zabronionego, przyjmuje, przekazuje lub wywozi za granicę, pomaga do przenoszenia ich własności lub posiadania albo podejmuje inne czynności, które mogą udaremnić lub znacznie utrudnić stwierdzenie ich przestępczego pochodzenia lub miejsca umieszczenia, ich wykrycie, zajęcie albo orzeczenie przypadku, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

por. Kodeks karny. Stan na 1 stycznia 2004 (uwzględniono zmiany wchodzące z życie 1 lipca 2004). Polskie Wydawnictwo Prawnicze, Warszawa – Poznań 2004 s. 156.

3. Zasady przekazywania informacji przez instytucje obowiązane.
4. Procedurę wstrzymywania transakcji.
5. Kontrolowanie instytucji obowiązanych.
6. Ochronę i udostępnianie zgromadzonych danych.
7. Przepisy karne.

Przepisy Ustawy z dnia 16 listopada 2000 r. oraz Art. 299 kodeksu karnego,⁵⁹ spełniają wymagania unijnych standardów w zakresie współczesnego rozumienia i definiowania procesu prania brudnych pieniędzy:

1. Za brudne pieniądze uznano korzyści pochodzące z każdego popełnionego przestępstwa.
2. Rozszerzono pojęcie brudnych pieniędzy o korzyści wynikające z przestępstw nieujawnionych (np. przestępstwa podatkowe).
3. Opracowano obszerny wykaz podmiotów zobowiązanych do podejmowania działań mających za cel przeciwdziałanie procederowi prania pieniędzy.
4. Zdefiniowano obszar identyfikacji transakcji oraz klientów uczestniczących w transakcjach:
  - a) przekraczających kwotę 15.000.- euro gotówkowej wpłaty, zmiany wierzytelności na akcje lub udziały.
  - b) uznanych za podejrzane lub powiązane bez względu na wysokość transakcji.
5. Zobowiązano wytypowane podmioty do tworzenia i bieżącej aktualizacji bazy danych klientów oraz podejrzanych operacji finansowych.
6. Określono zadania i uprawnienia Generalnego Inspektora Informacji Finansowej.

Drugim etapem, według modelu – rysunek 10, podczas opracowywania strategii przeciwdziałania praniu brudnych pieniędzy jest zdefiniowanie obszarów oraz dokonanie klasyfikacji źródeł bezpośredniego zagrożenia dla systemów finansowo-gospodarczych poszczególnych państw lub związków państw. W opracowaniach ekspertów dotyczących przestępstw w sferze finansowo-gospodarczej zdefiniowano trzy kryteria umożliwiające dokonanie takiej klasyfikacji:

1. Profilu działalności – high-risk businesses.
2. Geograficznego zagrożenia – geographical red flags,
3. Ekonomiczno-praktyczne – red flags for suspicious activities and procedures.

Profil działalności, umożliwia sklasyfikowanie zasad obowiązujących w danej branży, ocenę rodzaju prowadzonej działalności przez podmioty gospodarcze oraz określenie towarów i usług wysokiego ryzyka będących przedmiotem obrotu. Wyniki przeprowadzonych badań, w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej, w zakresie ustalenia grupy zawodów szczególnie narażonych na nieświadome lub celowe uczestnictwo w procesie prania pieniędzy zaprezentowały złożoność problemu. „Okazało się, że aż 55 zawodów i profesji zaangażowanych było w pranie brudnych pieniędzy. Zróżnicowanie tych zawodów jest tak duże, że wręcz uniemożliwia określenie „grupy ryzyka”. Praniem pieniędzy zajmowali się również przedstawiciele cieszących się zaufaniem społecznym. Najczęściej wymieniano adwokatów, mechaników samochodowych, właścicieli firm budowlanych i restauracji, jubilerów, brokerów finansowych, właścicieli kantorów wymiany walut, także lekarzy.”⁶⁰ Eksperti Międzynarodowej Grupy Specjalnej ds. Przeciwdziałania Praniu Pieniądzy, FATF, przyjęli następujące kryteria przy typowaniu zagrożonych dziedzin działalności gospodarczej:

⁵⁹ Według oceny Generalnego Inspektora Informacji Finansowej zmiany jakich dokonano na przełomie XX i XXI wieku w polskim prawie karnym w zakresie zwalczania zjawiska prania brudnych pieniędzy uzna-no jako rewolucyjne.

por. Materiały prasowe Generalnego Inspektora Informacji Finansowej w Ministerstwie Finansów Rzeczypospolitej Polskiej. Ministerstwo Finansów Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 2003.

⁶⁰ Wójcik J. W.: Zachować ... op.cit.

1. „Instytucje świadczące usługi finansowe poza ściśle kontrolowaną działalnością sektora finansowego, nawet jeżeli utrzymują stałą współpracę z licencjonowanymi bankami. Należą do nich kantory walutowe, instytucje zajmujące się inkasem czeków i usługami telegraficznego przekazywania środków pieniężnych.
2. Instytucje zajmujące się prowadzeniem gier hazardowych, takich jak kasyna gry, wyścigi konne, loterie, inne gry losowe.
3. Osoby i instytucje zajmujące się obrotem towarami o wysokiej wartości jednostkowej, takimi jak: biżuteria, metale szlachetne, samochody, nieruchomości. Do tej kategorii firm zalicza się również domy aukcyjne.
4. Osoby, które z racji wykonywanych zawodów mogą być uprawnione do wykonywania w imieniu swoich klientów, niektórych czynności związanych z usługami finansowymi (np. prawnicy, księgowi, doradcy finansowi, notariusze oraz pracownicy biur podróży). Do wszystkich tych grup ryzyka należy dodać niektóre kraje, organizacje i osoby określone w ramach sankcji OFAC [Office of Foreign Assets Control – Amerykańskie Biuro ds. Kontroli Aktywów Zagranicznych wraz z Parlamentem Europejskim, Organizacją Narodów Zjednoczonych i innymi organizacjami międzynarodowymi przeciwdziałającymi finansowaniu terroryzmu i nielegalnych operacji finansowych stworzyły, będący w ciągłej aktualizacji, wykaz krajów, firm, osób fizycznych i statków z którymi zawieranie transakcji powinno być zablokowane.] ”⁶¹ W wyniku sugestii ekspertów Międzynarodowej Grupy Specjalnej ds. Przeciwdziałania Praniu Pieniędzy - FATF część banków, w tym City Group,⁶² zaliczyło do grupy ryzyka także sprawowanie funkcji publicznych o znacznych kompetencjach politycznych.

W ramach kryterium zagrożenia geograficznego, analizowane są operacje bankowe i transakcje finansowe, które swym charakterem nie uzasadniają podstawowej działalności podmiotów gospodarczych oraz wskazują na realizację transakcji z krajami lub obszarami podwyższonego ryzyka. Wszelkie kontrakty handlowe w zakresie swojej struktury zdefiniowane przez kryterium zagrożenia geograficznego, należy traktować z ostrożnością. W powstałych raportach najczęściej pojawiające się geograficzne obszary ryzyka to:

1. Kraje środkowej i wschodniej Europy, w których dokonująca się transformacja ustrojowo-gospodarcza umożliwiła powstanie ponadnarodowej zorganizowanej przestępczości. Szczególnie niebezpieczne, wykraczające poza teren własnego kraju, okazały się rosyjskie⁶³ i polskie grupy przestępcze. Współpracujące z mafią, gangami i kartelami z całego świata, podporządkowały sobie i kształtują rozwój przestępczości w państwach ościennych. Próbuje ingerować niemalże w każdą dziedzinę życia gospodarczego i politycznego, a po wybuchu wojny na Bałkanach nadzorowały szlak narkotykowy z południowo-wschodniej Azji do Europy Zachodniej przebiegający przez terytorium ich dominacji.
2. Oazy podatkowe.

---

⁶¹ *ibid.*

⁶² *ibid.*

⁶³ Gilinskiy Y.: „*The Russia and crime today*”. *Przegląd Policyjny* nr 3 (63), 2001 oraz „*Najbardziej bezkarna jest mafia rosyjska. Uczestniczący w konferencji w Pradze minister spraw wewnętrznych Rosji ocenia, że gangi kontrolują połowę kapitałów i jedną trzecią obrotów dóbr i usług w Rosji. Cytowany przez Financial Times ekspert moskiewskiego przedstawicielstwa firmy doradczej Coopers & Lybrand uważa, że połowa banków rosyjskich i 80 % spółek z kapitałem mieszanym są przypuszczalnie powiązane z mafią. Według tego samego eksperta czarny rynek obejmuje 50 % rosyjskiej gospodarki. [...]*”

por. MAK: „*Mafia ... op. cit.*”

oraz Dobiecki G.: „*Raj dla rosyjskich gangsterów*”. *Rzeczpospolita*, 2002.04.12.

Walczak S.: „*Rosyjska mafia na Karaibach*”. *Rzeczpospolita*, 1996.10.21.

3. Kraje wspierające międzynarodowy terroryzm, głównie państwa islamskie: Irak, Iran, Libia, Sudan, Syria.⁶⁴
4. Uczestnicy narkotykowego biznesu:⁶⁵
  - a) Najwięksi producenci narkotyków: Nigeria w Afryce; Birma, Laos i Tajlandia w tzw. „złotym trójkącie”, Afganistan, Pakistan i Iran w tzw. „złotym półksiężycu”; Kolumbia i Peru w Ameryce Południowej;
  - b) Kraje tranzytowe w handlu narkotyków: Egipt, Hiszpania, Hongkong, Meksyk, Turcja.
  - c) Najwięksi odbiorcy narkotyków: państwa Europy Zachodniej, Stany Zjednoczone Ameryki Północnej.

Trzecim obszarem uwiarygodniającym zasadność podejrzenia, że analizowana transakcja finansowa jest jednym z elementów procesu prania brudnych pieniędzy, jest kryterium ekonomiczno – praktyczne. Głównym celem badania jest zdefiniowanie przyczyn nieracjonalnego postępowania klientów. Za najważniejsze uznano:

1. „Zlecenie transakcji nieuzasadnionych ekonomicznie, gdy cel transakcji czy operacji nie jest zgodny z dotychczasowymi zasadami i rodzajem prowadzonej działalności gospodarczej.
2. Szybkie i częste wycofywanie z rachunku przekazywanych tam wcześniej środków finansowych, bez racjonalnych powodów.
3. Nagły wzrost aktywności danego rachunku bez wiarygodnych powodów.
4. Uzyskanie kredytu bez względu na jego koszt, a następnie szybka jego spłata.
5. Zlecenie operacji, które nie dają się pogodzić z dotychczasową praktyką klienta i jego stosunkami prawno-finansowymi z bankiem.
6. Inwestowanie w zakup papierów wartościowych, gdy:
  - a) klient nie jest zainteresowany dochodem, np.: pozornie gra na giełdzie lub tylko wpłaca pieniądze na rachunek inwestycyjny i nie prowadzi transakcji giełdowych,
  - b) zakupy akcji i rozliczenia transakcji są kierowane na innego inwestora.”⁶⁶

Szczegółowa analiza ujawnionych przypadków legalizacji środków finansowych umożliwiła opracowanie wzorców zachowań osób piorących pieniądze. Eksperti państw Europy Zachodniej i Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej wiodą prym w tym zakresie. Światowy standardem uznano studium Brytyjskiego Stowarzyszenia Bankowców, w ramach którego scharakteryzowano cechy klasycznych operacji finansowych, wzbudzających nieufność pracowników bankowych:

1. Pranie pieniędzy w transakcjach gotówkowych
  - a) duże wpłaty gotówkowe realizowane przez osoby fizyczne lub firmy nie wynikające z profilu ich działalności,
  - b) zwiększona ilość operacji finansowych na kontach nie związanych z posiadaczem rachunku lub z zadeklarowanym profilem działalności,
  - c) wzrost wpłat gotówkowych w oddziałach bankowych w stosunku do średniej z poprzedniego okresu,
  - d) wymiana dużej ilości banknotów z niskich na wysokie nominały,
  - e) duża lub systematyczna wymiana pieniędzy na walutę obcą, czeki bankierskie lub podróźnicze,

---

⁶⁴ Kasznia P., Wągrowaska M.: „Mocarstwa kontra terroryści”. *Rzeczpospolita* 1996.07.30. oraz Wąsowski K., Wąsowski W.: „Pranie ... op. cit. s.55.

⁶⁵ Wąsowski K., Wąsowski W.: „Pranie ... op. cit. s.54. oraz Wójcik J.W.: „Problem ... op. cit.

⁶⁶ Wójcik J.W.: „Zachować ... op. cit.

- f) wykorzystywanie „nocnych sejfów” w celu wyeliminowania przez klienta kontaktu z personelem banku podczas realizacji dużych wpłat,
  - g) klienci realizujący międzynarodowe przelewy z poleceniem wypłaty w gotówce,
  - h) klienci pobierający czeki bankierskie lub podróżnicze poprzedzone wpłatą gotówki.⁶⁷
2. Pranie pieniędzy z wykorzystaniem rachunków bankowych:
- a) klienci utrudniający uzyskanie przez bank informacji identyfikujących podczas otwarcia rachunku lub przekazujący informacje charakteryzujące się wysokimi kosztami weryfikacji,
  - b) duża, niczym nieuzasadniona liczba prowadzonych rachunków bankowych dla zadeklarowanego profilu działalności gospodarczej,
  - c) klienci posiadający rachunki w kilku instytucjach finansowych funkcjonujących w jednym mieście,
  - d) dokonywanie wysokich wpłat do banków przy pomocy czeków pochodzących np. z kasyn gry,
  - e) częste wykorzystywanie sejfów w celu zdeponowania zapieczętowanych paczek i odbieranie ich w krótkim terminie,
  - f) wysoka częstotliwość nieuzasadnionych wpłat na jedno konto przez duże grono osób,
  - g) intensywne przekazywanie środków finansowych z rachunku na rachunek,
  - h) rezygnacja przez klienta korzyści finansowych wynikających z pozostawienia środków na koncie.⁶⁸
3. Pranie pieniędzy z wykorzystaniem transakcji związanych z lokatą kapitału:
- a) wpłaty gotówkowe na rachunki pieniężne papierów wartościowych dokonywane w biurach maklerskich,
  - b) zakup za gotówkę papierów wartościowych o dużej wartości,
  - c) prowadzenie intensywnego obrotu papierami wartościowymi bez wiarygodnego uzasadnienia,
  - d) wpłata z natychmiastowym przekazaniem środków do obszarów uznanych za miejsca produkcji i dystrybucji narkotyków,
  - e) zlecenie klienta dotyczące administrowania zdeponowanego kapitału w walce obcej lub w papierach wartościowych o nieznanym pochodzeniu i wartości sprzecznej z pozycją społeczną zleciodawcy.⁶⁹
4. Pranie pieniędzy przez zaciąganie kredytów z zabezpieczeniem lub bez zabezpieczenia:
- a) klienci zaciągający i spłacający pożyczki o problematycznej celowości,
  - b) klienci wnioskujący o udzielenie pożyczki pod zastaw majątku administrowanego przez instytucję finansową lub przechowywanego w depozycie o nieznanym pochodzeniu lub będącym w sprzeczności z pozycją społeczną klienta,
  - c) wnioskowanie klienta o udzielenie kredytu na realizację przedsięwzięcia gospodarczego, w którym nie jest wyraźnie sprecyzowany jego udział.⁷⁰
5. Pranie pieniędzy z wykorzystaniem pracowników i agentów bankowych:
- a) nieoczekiwana i nieuzasadniona zmiana standardu życia pracownika banku lub agenta bankowego,

⁶⁷ Wąsowski K., Wąsowski W.: „Pranie ... op. cit. s. 56 – 61.

⁶⁸ *ibid.*

⁶⁹ *ibid.*

⁷⁰ *ibid.*

- b) znaczny wzrost wartości obrotów w transakcjach gotówkowych prowadzonych przez pracownika lub agenta bankowego,
  - c) brak czytelności danych identyfikacyjnych ostatecznego klienta pracownika lub agenta bankowego.⁷¹
6. Pranie pieniędzy z wykorzystaniem instytucji finansowych mieszczących się w strefach geograficznego zagrożenia:
- a) klienci posiadający rachunki w filiach instytucji finansowych w obszarach uznanych za strefy geograficznego zagrożenia,
  - b) regularne dokonywanie operacji finansowych nie dających się przekonywująco uzasadnić lub powszechnie kojarzonych z narkotykowym biznesem,
  - c) powstanie nieuzasadnione salda dodatniego w stosunku do dotychczasowych obrotów podmiotu gospodarczego,
  - d) częste zakupy przez klienta czeków podróźnych lub czeków wystawionych w obcej walucie oraz innych obiegowych papierów wartościowych,
  - e) częste wpłaty w formie czeków pochodzących z zagranicy,
  - f) wszelkie transakcje finansowe z instytucjami mieszczącymi się w rajach podatkowych.⁷²

Po zdefiniowaniu czynników wpływających bezpośrednio na koncepcję strategii przeciwdziałania zjawisku prania brudnych pieniędzy należy przystąpić do określenia struktury działań zapobiegawczych.

2. Proces kształtowania strategii działań operacyjnych w ramach przygotowania międzynarodowego programu przeciwdziałania procesowi praniu brudnych pieniędzy

Podczas określania zakresu operacyjnego działań zapobiegawczych, stanowiących trzeci etap kształtowania strategii przeciwdziałania, powinno się uwzględnić:

1. Wyrafinowany mechanizm naśladowania transakcji legalnych, co powoduje mniejsze prawdopodobieństwo wykrycia, czyli umacnia bezpieczeństwo sprawców.
2. Głęboko zakorzeniona działalność wewnątrz gospodarki, skutkująca mniejszymi różnicami funkcjonalnymi i instytucjonalnymi. Nie ulega kwestii, że to utrudnia wykrycie przestępstwa.
3. Niski w stosunku do legalnych przepływ nielegalnych funduszy przez instytucje finansowe. Skutkuje to tym, że pranie jest trudniejsze do wykrycia.
4. Im więcej usług w stosunku do produkcji towarów, tym łatwiej dokonać prania.
5. Struktura gospodarcza produkcji i dystrybucji niefinansowej towarów i usług zdominowana przez małe niezależne firmy, a także osoby pracujące na własny rachunek, co utrudnia oddzielenie transakcji legalnych od nielegalnych.
6. Im większe ułatwienia w takich usługach bankowych jak np.: czeki, karty kredytowe i inne instrumenty bezgotówkowe, powszechnie wykorzystywane do prowadzenia nielegalnych transakcji, w tym pranie pieniędzy jest trudniejsze do wykrycia.
7. Im wyższy stopień skomplikowania zleceń finansowych dla nielegalnych transakcji, tym trudniejsze wykrycie i zneutralizowanie przepływu pranych pieniędzy.

---

⁷¹ *ibid.*

⁷² *ibid.*

- 8 Im więcej produkcji i usług w szarej strefie gospodarczej i nielegalnych zleceń napływających do danej branży, tym trudniejsze oddzielenie brudnych pieniędzy od kwot legalnych.
- 9 Im większy rozwój rynku finansowego i urozmaicenie produktów i usług finansowych wewnątrz jednej wielodziałowej instytucji zintegrowanej, tym mniejsze funkcjonalne i instytucjonalne rozdzielanie działalności finansowej, a pranie pieniędzy trudniejsze do wykrycia.
- 10 Jeżeli widoczna staje się sprzeczność między operacjami globalnymi i regulacjami narodowego rynku finansowego, to pranie pieniędzy trudniej wykryć.”⁷³

W definiowaniu klasycznego procesu prania brudnych pieniędzy posłużono się trójfazową konstrukcją, która nie tylko precyzuje i określa obszary działań operacyjnych piorących, ale przede wszystkim wyznacza słabe punkty procesu, w których wzrasta prawdopodobieństwo identyfikacji podejrzanych operacji finansowych. Optymalnym rozwiązaniem w tym zakresie jest opracowanie oraz wdrożenie modelowego programu, uwzględniającego tzw. „czułe miejsca instytucji finansowych”:

- a) obsługę kasowo-skarbową osób fizycznych i prawnych, przede wszystkim w zakresie wpłaty gotówkowych,
- b) obsługę krajowych i zagranicznych transakcji bezgotówkowych, zwłaszcza poleceń przelewów,
- c) obsługę kredytową w zakresie operacji kredytowych, gwarancji i akredytyw,
- d) obrotu papierami wartościowymi.⁷⁴

Propozycja programu wzorcowego powinna być skierowana do instytucji finansowych i uwzględnić:

- a) zalecenia i wytyczne wyspecjalizowanych organów międzynarodowych,
- b) wdrażanie i doskonalenie procedur instytucji finansowych oraz rozwiązań ustawowych,
- c) wykorzystanie doświadczeń banków zachodnich,
- d) możliwości polskiego systemu bankowego wynikających z procesu międzynarodowej integracji z zachodnim systemem finansowym i ubezpieczeniowym,
- e) wykorzystanie doświadczeń polskich instytucji finansowych.⁷⁵

Modyfikacji szablonowego programu przez poszczególnych dyrektorów departamentów oraz banków z uwzględnieniem:

- a) specyfiki i zakresu świadczonych usług adresowanych do wybranego przez instytucję finansową segmentu rynku,
- b) struktury organizacyjnej i stopnia komputeryzacji instytucji oraz wielkości i charakteru przepływających środków finansowych i informacji,

umożliwi opracowanie skutecznych indywidualnych narzędzi. Jednym z istotnych elementów strategii jest osiągnięcie kompromisu, polegającego na sprecyzowaniu przedmiotowych granic zachowania tajemnicy przez instytucje finansowe w ramach obowiązującego systemu prawnego, a kompetencjami podmiotów upoważnionych do jego naruszenia.⁷⁶

⁷³ Wójcik J. W.: „Zachować ... op.cit.

⁷⁴ Wójcik J.: „W każdym banku”. „Rzeczpospolita”, 1997.08.08.

⁷⁵ Wójcik J.: „Problem ...op. cit.

⁷⁶ „... W Polsce przepisy te [w zakresie przestrzegania tajemnicy bankowej] w latach 1992–1998 były mało przejrzyste. Dopiero art. 106 prawa bankowego z 29 sierpnia 1997 r. określił obowiązek banków przeciwdziałania wykorzystaniu własnej działalności do celów prania pieniędzy oraz związany z nim obowiązek zawiadamiania o uzasadnionych podejrzeniach dotyczących tego przestępstwa. W razie otrzymania takiego powiadomienia prokurator żąda od banku informacji o stanach i obrotach na rachunku klienta, którego ono dotyczy, także na podstawie art. 307 kodeksu postępowania karnego, a więc jeszcze przed wydaniem postanowienia o przedstawieniu zarzutów o popełnieniu przestępstwa prania pieniędzy. Przepisy są więc zbieżne z ustaleniami konwencji [Rady Europy z 8 listopada 1990 r., w dniu 5 listopada

OCZEKIWANIA KLIENTÓW I PAŃSTWA WOBEC INSTYTUCJI FINANSOWYCH

Oczekiwania klientów	Oczekiwania państwa
<p>Instytucje finansowe obdarzone mandatem publicznego zaufania</p> <p>Warunek konieczny, aby klienci powierzyli im swoje transakcje i zasoby finansowe, będące świadectwem standardu życia oraz zajmowanej pozycji społecznej.</p>	<p>Źródło informacji</p> <p>o wielkości i charakterze obrotów, strukturze realizowanych transakcji oraz posiadanych zasobów finansowych.</p>
<p>Zachowanie tajemnicy bankowej jako jednego z elementów nienaruszalności sfery prywatności klientów.</p>	<p>Raportowanie o podejrzanych transakcjach</p> <p>Jako działania wykraczające poza zakres przyznanych kompetencji w ramach mandatu publicznego zaufania oraz wtargnięcie w sferę prywatności klientów.</p>

Źródło: Opracowanie własne, głównie na podstawie: Wąsowski K., Wąsowski W.: „Pranie ... op. cit. s. 69-70

Formułowanie przypuszczenia, że realizowana transakcja jest jednym z elementów procesu prania brudnych pieniędzy, powinno być realizowane na podstawie analiz jak największej ilości zróżnicowanych elementów uzasadniających podejrzenie. Etap ten należy uznać za najtrudniejszy, gdyż o jego skuteczności w głównej mierze decyduje doświadczenie analityków i zespołów konsultacyjnych. Nieuzasadnione wstrzymanie transakcji finansowej, uznanej wstępnie za podejrzaną, oraz przekazanie tej wiadomości do jednej z sześćdziesięciu funkcjonujących na świecie jednostek wywiadu finanso-

1998 r. Polska stała się sygnatariuszem konwencji]. Oznacza to, że w razie jej ratyfikacji możliwa będzie np. wymiana informacji o klientach bankowych między Wielką Brytanią a Polską, ale wyłącznie w uzasadnionych wypadkach, tzn. do celów zwalczania prania pieniędzy. W zakresie przekazywania informacji na zewnątrz systemu finansowego modelowym rozwiązaniem w państwach UE jest tzw. tryb pośredni, tzn. informacje przesyłane są do agendy, [spełniającej funkcję wywiadu finansowego – w Polsce, mocą ustawy z 2000 r. powołano Generalnego Inspektora Informacji Finansowej] która po przetworzeniu przekazuje je do właściwego organu ścigania. ...”

por. Jasiński W.: „Wspólny problem międzynarodowej społeczności”. Rzeczpospolita 1998.12.11.

oraz „Zmiany wprowadzone do prawa bankowego przez ustawę z 1 kwietnia 2004 r. kończą proces jego dostosowania do prawa unijnego. Ta nowelizacja doprowadziła do zgodności z ważną dyrektywą 2001/24/WE Parlamentu Europejskiego i Rady Europy z 2001 r. w sprawie reorganizacji i likwidacji instytucji kredytowych oraz wymagań określonych przez Bazylejski Komitet Nadzoru Bankowego w zasadach efektywnego nadzoru bankowego.”

por. Lewandowska I.: „Przelewy transgraniczne”. Rzeczpospolita 2004.05.17.

Problem zachowania tajemnicy zawodowej w zakresie prania brudnych pieniędzy dotyczy także innych grup zawodowych: „J.L. Schemenn [członek Paryskiej Rady Adwokackiej] dodał, że adwokaci stosują się do zaleceń Rady Adwokatów Europejskich (CCBE). Mają obowiązek wycofać się ze sprawy, jeśli w grę wchodzi pranie brudnych pieniędzy. Przedstawił też, jak wygląda ten problem we Francji. Tajemnicę zawodową reguluje ustawa z 7 czerwca 1997 r. dotycząca zawodów sądowych. Inna z 15 czerwca 2000 r. przewiduje specjalną procedurę, która pozwala sprawdzić dokumenty znajdujące się w kancelarii adwokata. Ma prawo do tego sędzia śledczy w obecności dziekana izby. O tym, czy podlegają one tajemnicy, decyduje sąd.”

por. Fedorowicz H.: „Nie zamierzają donosić”. Rzeczpospolita 2000.10.02.

wego ⁷⁷ stawia bank w niezręcznym położeniu. ⁷⁸ Zakres czynności operacyjnych opracowano mając na uwadze dwa obszary działań strategicznych: ⁷⁹

1. Wykształcenie profesjonalnej kadry bankowej.
2. Zabezpieczenie właściwego zaplecza techniczno-organizacyjnego.

Idea skutecznie funkcjonującego mechanizmu, w obszarze profesjonalne kadry polega na stosowaniu zespołu grup czynności zmierzających do: uzyskania, zgromadzenia oraz przetworzenia informacji. Wyniki przeprowadzonych analiz umożliwiają podjęcie działań wstrzymujących wprowadzenie do obrotu, wartości majątkowych pochodzących ze źródeł nielegalnych lub nieujawnionych. Jednym z najważniejszych elementów profilaktyki w zakresie przeciwdziałania jest realizacja procesu szkoleniowego charakteryzującego się dwoma cechami:

- a) aktualnością poruszanych tematów,
- b) zróżnicowaniem tematycznym w zależności od charakteru wykonywanej pracy oraz stopnia znajomości zagadnień przeciwdziałania i samego procesu prania pieniędzy.

Za główne cele systemu szkolenia zawodowego i doksztalającego uznano:

1. Zapoznanie personelu instytucji finansowych z istniejącymi możliwościami w zakresie przeciwdziałania praniu brudnych pieniędzy.
2. Technik rozpoznawania i typowania transakcji podejrzanych.
3. Zasad postępowania w przypadku ujawnienia transakcji podejrzanej.
4. Doskonalenia wewnętrznego monitoringu transakcji, jako systemu zakładowego.

Tabela 7

PODSTAWOWE TEMATY SZKOLEŃ KADRY KIEROWNICZEJ I PERSONELU SZCZEBŁA
PODSTAWOWEGO NSTYTUCJI FINANSOWYCH

Tematyka szkoleń dla kadry kierowniczej	Tematyka szkoleń dla personelu szczebla podstawowego
Znajomość i zrozumienie konsekwencji prania brudnych pieniędzy, najnowsze trendy w praniu oraz techniki legalizacji środków finansowych.	Znajomość podstawowych mechanizmów i etapów prania pieniędzy oraz jego znaczenie dla zorganizowanej działalności przestępczej.
Rola i znaczenie koordynatora działań, analityka typującego oraz osoby konsultującej podejrzane transakcje w ramach przyjętej strategii przeciwdziałania.	Rola wewnętrznych procedur w zakresie rozpoznania operacji podejrzanych i nietypowych. Znajomość technik i metod wprowadzenia środków finansowych do systemu bankowego.

⁷⁷ W Polsce, funkcje jednostki wywiadu finansowego pełni Generalny Inspektor Informacji Finansowe podlegający Ministrowi Finansów.

⁷⁸ „ ... Najwięcej sporów budziły kwestie przekazywania informacji do GIIF przez różne podmioty. Związek Banków Polskich próbował przekonywać, że żądania idą za daleko, a uprawnienia inspektora wkraczają w delikatną kwestię tajemnicy bankowej. Sprzeciw posłów SLD wywołały natomiast przewidywane w projekcie uprawnienie inspektora do przeprowadzenia kontroli w instytucjach finansowych. Kontrolerzy GIIF [Generalnego Inspektora Informacji Finansowej] mieliby prawo swobodnego wstępu do banków, kantorów itd., wglądu w dokumenty, mogliby też żądać wyjaśnień od przedstawicieli kontrolowanych firm.”

por. Marszałek A.: „Pranie brudnych pieniędzy”. Rzeczpospolita 2000.07.22.

⁷⁹ Własna klasyfikacja działań.

Stopień praktycznego zastosowania programu „Poznaj swojego klienta” w instytucjach finansowych oraz pełnego zrozumienia przez personel jego celów i zasad funkcjonowania.	Znajomość zasad postępowania z klientami, w zakresie ich identyfikacji, rodzajów zachowań oraz zdefiniowania rodzaju prowadzonej przez klienta działalności gospodarczej.
Zasady współpracy z wyspecjalizowanymi instytucjami przeciwdziałającymi praniu brudnych pieniędzy i organami ścigania oraz wymiaru sprawiedliwości.	Zasada odpowiedzialności pracowników instytucji finansowych, elementem strategii przeciwdziałania praniu pieniędzy.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Wójcik J.: „W każdym banku”. Rzeczpospolita 1997.08.08.

Realizacja monitoringu, transakcji finansowych, obejmującego swym zasięgiem trzy obszary:

- a) wprowadzenia środków finansowych do systemu bankowego.
  - b) obrotu środkami w ramach systemu finansowego państwa.
  - c) międzynarodowego obrotu środkami finansowymi,
- jest kosztownym i złożonym procesem przeciwdziałania. Działania operacyjne analityków wymagają wsparcia profesjonalnej klasy instrumentów.⁸⁰

Międzynarodowym standardem w tym zakresie stał się program Know Your Customer Policy – Poznaj Swojego Klienta, który obejmuje cztery obszary działań personelu instytucji finansowych:

- a) identyfikację klientów,
- b) nadzór nad systemem identyfikacji klientów i transakcji,
- c) monitorowanie, analizowanie oraz zgłaszanie do Generalnego Inspektora Informacji Finansowej informacji o podejrzanych transakcjach finansowych,
- d) realizację programu systematycznych szkoleń dla personelu instytucji finansowych.

Procedury, będące efektem wewnętrznych opracowań precyzują zasady postępowania personelu bankowego w następujących okolicznościach:

- a) kontaktu z klientem, podczas jego identyfikacji,
- b) perfekcyjnej rzetelności podczas realizacji instrukcji umożliwiających identyfikację podejrzanych transakcji z jednoczesnym zachowaniem dyskrecji i życzliwości wobec klientów, by nie zrazić ich do banku,
- c) zasad postępowania oraz technik udzielania odmowy realizacji podejrzanych transakcji.

Identyfikacja klientów i przeprowadzonych przez nich transakcji jest realizowana w dwóch obszarach:

1. Zewnętrznym - podczas kontaktu z klientami.
2. Wewnętrznym - przez prowadzenie rejestru klientów i przeprowadzonych operacji finansowych.

Identyfikacja w obszarze zewnętrznym w zakresie weryfikacji tożsamości klientów realizowana jest w odmienny sposób dla osób fizycznych i prawnych, o niskich i wysokich obrotach na rachunkach bankowych, dla podmiotów krajowych i zagranicznych.

⁸⁰ Oprogramowanie komputerowe umożliwiające współpracę w ramach Światowego Stowarzyszenia Transmisji Danych Finansowych – Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication - SWIFT: Corona, Turbo SWIFT, STP, RTGS oraz prowadzenie monitoringu transakcji w zakresie przeciwdziałania finansowaniu terroryzmu i prania brudnych pieniędzy OFAC – Agent Suite. Nazwy oprogramowania przytoczono na podstawie informacji uzyskanych w Banking Information Technologies Ltd. oddział w Polsce.

METODY WERYFIKACJI TOŻSAMOŚCI KLIENTÓW INSTYTUCJI FINANSOWYCH

Podmiot	Zakres czynności sprawdzających	
Osoba fizyczna	Sprawdzenie tożsamości klienta na podstawie dokumentów: a) dowodu osobistego lub paszportu, b) innego dokumentu stwierdzającego tożsamość.	
	Weryfikacja tożsamości (tylko w przypadku podejrzenia) przez: a) sprawdzenie rejestru adresowego, b) informacji z Urzędu Skarbowego o świadczeniu przez klienta obowiązku podatkowego, c) uzyskanie w pośredni sposób potwierdzenia funkcjonowania firmy np. przez sprawdzenie strony internetowej, adresu poczty elektronicznej, wizyty w siedzibie firmy.	
Osoba prawna	Sprawdzenie kompletu dokumentów dotyczących statusu prawnego klienta.	
	Sprawdzenie wpisów realizowanych w ramach obowiązkowych rejestrów dla podmiotów prawnych: a) sądowego, b) działalności gospodarczej.	
	Wizja w siedzibie firmy.	
	Duże wpłaty lub wysoki obrót	Bilans przedsiębiorstwa z rachunkiem wyników, przepływów środków finansowych.
		Opis profilu i obszaru prowadzonej działalności przez klienta .
		Wykaz głównych dostawców i odbiorców z ich adresami
Udokumentowanego zapisu struktury przeprowadzonych operacji handlowych w ramach działalności firmy: a) sprzedaży hurtowej, b) sprzedaży detalicznej.		
	Udokumentowanego zapisu struktury dokonanych wpływów do firmy: a) wpłat gotówkowych, b) za pośrednictwem przelewów, c) wystawionych czeków.	
Podmiot zagraniczny	Sprawdzenie tożsamości klienta lub kompletu dokumentów dotyczących jego statusu prawnego.	
	Wypełnienie przez klienta druku Komunikatu MT 100, jeżeli jest użytkownikiem systemu SWIFT (wykaz firm współpracujących z ich adresami w ramach SWIFT).	
	Zasięgnięcie informacji o prowadzonej działalności gospodarczej przez klienta.	
	Uzyskanie informacji o charakterze i poprawności współpracy klienta z poprzednim bankiem.	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Wąsowski K., Wąsowski W.: „Pranie ... op. cit. s. 66-69

Identyfikacja w wewnętrznym obszarze banku w zakresie weryfikacji zrealizowanych operacji finansowych oraz tożsamości klientów, polega na prowadzeniu wysoce specja-

listycznych analiz danych, pochodzących z ewidencji zrealizowanych operacji bankowych oraz wystawionych dowodów księgowych.

Transakcje podejrzane ze względu na metodę typowania, w ramach czynności rozpoznaj zagrożenie i zatrzymaj transakcję, należy podzielić na dwie grupy. Pierwszą stanowią transakcje, w których występuje:

- a) realizacja nietypowych poleceń dla danego rodzaju rachunku bankowego,
- b) brak spójności pomiędzy deklarowanym przez klienta, a realizowanym profilem działalności gospodarczej.

Drugą grupę stanowią transakcje powiązane. Idea tego typu transakcji sprowadza się do rozdrabniania ⁸¹ kwoty głównej, w celu uniknięcia jej rejestracji, na serię pozornie nie związanych ze sobą operacji bankowych. ⁸² Wykrycie polega na odnalezieniu wspólnego elementu wszystkich transakcji, najczęściej stanowi go: beneficjent lub zleceniodawca operacji, właściciel rachunku czy też jego pełnomocnik. Podczas typowania operacji podejrzanych, pomocne są kryteria o charakterze uniwersalnym:

- profilu działalności (high-risk businesses),
  - ekonomiczno-praktyczne (red flags for suspicious activities and procedures),
- oraz kryterium specjalistyczne, mające zastosowanie w przypadku transakcji międzynarodowych:

- geograficznego zagrożenia (geographical red flags).

Jednym z najistotniejszych standardów zmierzających do wytypowania transakcji podejrzanych, na etapie bezpośredniego kontaktu z klientem, jest stosowanie reguły ograniczonego zaufania. Głównym celem tych działań jest identyfikacja osób oraz podmiotów gospodarczych uczestniczących w podejrzanych transakcjach. Instytucje realizujące operacje finansowe, w ramach regulacji prawnych ⁸³ zostały zobowiązane do: identyfikacji, rejestracji, gromadzenia i przekazywania informacji o transakcjach w stosunku do których zachodzi podejrzenie, że są jednym z elementów procedury prania

---

⁸¹ Do technik rozdrabniania należą:

1. *Structuring* – strukturyzacja transakcji, polega na dokonywaniu różnorodnych transakcji finansowych: wpłaty, wypłaty, zapłaty gotówką, zawsze poniżej kwoty granicznej, nie podlegającej rejestracji. Technika wykorzystywana w pierwszej fazie prania brudnych pieniędzy. Obejmuje także zamianę nominałów banknotów oraz ich wymianę na walutę obcą. Metoda ta wymaga pewnego przyzwolenia pracowników instytucji finansowych.
2. *Smerfing* – odmiana structuringu, jedna z najbardziej rozwiniętych, najlepiej zorganizowanych i najtrudniejszych do wykrycia technik. Polega na zatrudnieniu „smerfów”, którzy w wielu bankach otwierają rachunki, za pomocą których realizują wpłaty poniżej kwoty granicznej lub wykupują czeki podróżne. Najczęściej stosowana technika w Azji i Europie.
3. *Refining* – wymiana banknotów o niskich nominałach na wyższe. Najczęściej wykorzystywana w kasynach gry z pośrednictwem żetonów oraz w bankach i kantorach wymiany walut.
4. *Blending* – mieszanie brudnych pieniędzy z dochodami z legalnej działalności gospodarczej. Najczęściej stosowana w działalności usługowej: lokale gastronomiczne, hotele, pralnie, transport, motoryzacja.

por. Wójcik J.: „Zachować ... op. cit.

⁸² „Do tymczasowego aresztu trafiły dyrektorka i główna księgowa Banku Spółdzielczego w Radziechowach (woj. śląskie). Prokuratura w Żywcu zarzuca im udział w procedurze prania brudnych pieniędzy. Jak udało się ustalić aresztowane kobiety nie zgłosiły Generalnemu Inspektorowi Nadzoru Bankowego przyjmowania przelewów na konto osób, przeciwko którym toczy się postępowanie m. in. o wydalenie znacznych kwot pieniędzy. Zdaniem dyrektora Małopolskiego Banku Regionalnego (bank w Radziechowach jest jego oddziałem), prokuratura podejmując decyzję o aresztowaniu obu kobiet nadinterpretuje przepisy o prawie bankowym. Zwraca on uwagę, że inspektorat należy powiadamiać tylko w przypadku dużych wpłat gotówkowych.”

por. R.S.: Dyrektorka i główna księgowa podejrzane o pranie brudnych pieniędzy. „Rzeczpospolita” 2001.01.11.

⁸³ Ustawa z 16 listopada 2000 r. o przeciwdziałaniu wprowadzaniu do obrotu finansowego wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł. Dziennik Ustaw Nr 116, poz. 1216.

brudnych pieniędzy. Proces wstrzymywania realizacji transakcji podejrzanych przez organy ścigania, został zapoczątkowany, we wrześniu 1998 r. Prokuratura uzyskała możliwość⁸⁴ wstrzymania na okres nie dłuższy niż trzy miesiące wypłat środków finansowych z rachunków bankowych osób podejrzanych o pranie pieniędzy. Jeżeli zatrzymanie realizacji transakcji zostało dokonane w okolicznościach i w sposób przewidziany przez ustawę,⁸⁵ instytucja realizująca procedurę wstrzymania na wniosek Generalnego Inspektora Informacji Finansowej nie ponosi odpowiedzialności. W myśl kodeksu cywilnego, w przypadku niesłusznego podejrzenia za powstałe straty, odpowiedzialność finansową ponosi skarb państwa. Gdy decyzja o wstrzymaniu transakcji została podjęta przez prokuraturę, poszkodowanemu przysługuje prawo złożenia zażalenia do sądu rejonowego. Przyjęte przepisy prawne umożliwiają egzekucję kary konfiskaty mienia. Zastosowane rozwiązania są zgodne z konwencją Rady Europy w sprawie prania dochodów pochodzących z przestępstwa, i ich ujawnienia, zajmowania i konfiskaty.

Warunkiem koniecznym dla opracowania i zrealizowania skutecznego międzynarodowego systemu przeciwdziałania praniu brudnych pieniędzy, w zakresie współpracy wyspecjalizowanych instytucji z wymiarem sprawiedliwości, jest osiągnięcie zgodności pojęć pomiędzy międzynarodowymi standardami, a przepisami określającymi krajowe systemy organizacyjno-prawne. Punktem zwrotnym, w polskim systemie zwalczania procederu prania brudnych pieniędzy, było uchwalenie ustawy o przeciwdziałaniu wprowadzaniu do obrotu finansowego wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł,⁸⁶ która umożliwiła stworzenie podstaw polskiego systemu prawno-organizacyjnego w zakresie przeciwdziałania legalizacji środków finansowych. System współtworzą: spójne normy prawa karnego i bankowego oraz tzw. normy ostrożnościowe. Jednym z elementów nowoczesnego systemu przeciwdziałania praniu pieniędzy, jest sprawne funkcjonowanie jednostki wywiadu finansowego – Generalnego Inspektora Informacji Finansowej w randze wiceministra Ministerstwa Finansów. Zajmuje się on: uzyskiwaniem i gromadzeniem, przetwarzaniem i analizowaniem informacji oraz podejmowaniem działań zapobiegających wprowadzeniu do obrotu brudnych pieniędzy. W imieniu Generalnego Inspektora Informacji Finansowej, nad prawidłowością stosowania procedur związanych z:

- a) rejestracją operacji finansowych, zdefiniowanych przez obowiązujące przepisy,
- b) przekazywaniem informacji o wystąpieniu podejrzenia realizacji nieuczciwej transakcji,

czuwają kontrolerzy jednostki wywiadu finansowego. Proces monitoringu jest także realizowany, przez instytucje zobowiązane do tej czynności ustawą,⁸⁷ w ramach sprawowanego nadzoru nad instytucjami obowiązanymi. Zasady prowadzonego nadzoru zostały określone odrębnymi przepisami.

---

⁸⁴ Na podstawie art. 106 ust. 3 pkt 2 prawa bankowego.

⁸⁵ Ustawa z 16 listopada 2000 r. o przeciwdziałaniu wprowadzeniu do obrotu finansowego wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł (Dz. U. Nr 116, poz. 1216).

⁸⁶ Ustawa z 16 listopada 2000 r. Dz. U. Nr 116, poz. 1216.

⁸⁷ Ustawa z 16 listopada 2000 r. Dz. U. Nr 116, poz. 1216.

**INSTYTUCJE ZOBOWIĄZANE DO PROWADZENIA NADZORU ORAZ OBSZARY
SPRAWOWANEGO NADZORU W INSTYTUCJACH OBOWIĄZANYCH**

Instytucja zobowiązana	Obszar prowadzonego nadzoru w instytucji obowiązanej
Komisja Nadzoru Bankowego	Banki, oddziały banków zagranicznych, Narodowy Bank Polski w zakresie rezydentów prowadzących działalność kantorową.
Państwowy Urząd Nadzoru Ubezpieczeń	Zakłady ubezpieczeń, brokerzy, główne oddziały zagranicznych zakładów ubezpieczeń
Urząd Nadzoru Nad Funduszami Emerytalnymi	Fundusze emerytalne.
Komisja Papierów Wartościowych i Giełd	Domy maklerskie, banki w zakresie działalności maklerskiej oraz inne instytucje prowadzące działalność maklerską na podstawie ustawy – Prawo o publicznym obrocie papierami wartościowymi.
Minister właściwy do spraw finansów publicznych	Zakłady prowadzące gry na automatach
Prezesi Sądów Apelacyjnych	Notariusze
Krajowa Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo-Kredytowa	Spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe.

Źródło: Przygotowano na podstawie: art. 21, ust. 3 ustawy z dnia 16 listopada 2000 r. o przeciwdziałaniu wprowadzeniu do obrotu finansowego wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł (Dz. U. Nr 116, poz. 1216)

W celu uniemożliwienia zatajenia przestępczego źródła środków majątkowych w innych dziedzinach życia gospodarczego oraz przeprowadzenia procesu ich legalizacji, do ścisłej współpracy z Generalnym Inspektorem Informacji Finansowej zobowiązano:

- a) jednostki administracji państwowej i samorządowej,
- b) urzędy kontroli skarbowej, celne oraz inspekcje celne,
- c) prokuraturę i Urząd Ochrony Państwa,

w zakresie powiadamiania o podejrzeniach dotyczących wprowadzenia do obrotu wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych lub nie ujawnionych źródeł oraz o przypadkach wszczętych postępowań w sprawie przestępstw finansowych. Informacje pochodzące z uporządkowanej merytorycznie bazy danych jednostki wywiadu finansowego są udostępniane w czterech trybach:

- a) automatycznie, w przypadku wystąpienia uzasadnionego podejrzenia popełnienia przestępstwa, o którym mowa w art. 299 k. k.,
- b) jest przekazywane na wniosek,
- c) może być przekazywane na wniosek,
- d) z własnej inicjatywy.

W przypadku wystąpienia uzasadnionego podejrzenia popełnienia przestępstwa prania brudnych pieniędzy, Generalny Inspektor Informacji Finansowej w celu przeprowadzenia postępowania karnego jest zobowiązany do przekazania informacji prokuraturze.

W drugim trybie postępowania, informacje są przekazywane na wniosek:

- a) Szefa Urzędu Ochrony Państwa lub jego zastępcy – w celu realizacji kompetencji ustawowych,

- b) ministra właściwego do spraw wewnętrznych – w celu realizacji kompetencji ustawowych.

Trzeci tryb postępowania dotyczy między innymi:

- a) dyrektorów izb skarbowych i urzędów kontroli skarbowej – wyłącznie w sprawach zobowiązań podatkowych,
- b) Generalnego Inspektora Celnego – wyłącznie w zakresie przeciwdziałania przestępstwom i wykroczeniom w zakresie obrotu towarowego z zagranicą,
- c) Prezesa Najwyższej Izby Kontroli – w zakresie zrealizowania procesu kontrolnego,
- d) Szefa Wojskowych Służb Informacyjnych - w celu realizacji zadań ustawowych,
- e) Kierownictwa instytucji „zobowiązanych”, wymienionych w tabeli nr 9.

Nowoczesne, zgodne ze standardami europejskimi, uregulowanie problematyki prania brudnych pieniędzy przez ustawę z 11 listopada 2000 r. zapoczątkowało proces dostosowawczy w zakresie uregulowań prawnych w takich dziedzinach jak:

- a) ochrony danych osobowych,
- b) działalności ubezpieczeniowej,
- a) prawa o publicznym obrocie papierami wartościowymi,
- b) prawa bankowego,
- c) prawa o notariacie,
- d) prawa o grach losowych i zakładach wzajemnych,
- e) kodeksu karnego, szczególnie w zakresie art. 299 regulującego przestępstwo prania brudnych pieniędzy.

Ustawa reguluje także odpowiedzialność pracowników instytucji finansowych w zakresie niewłaściwej realizacji rejestracji transakcji i ich archiwizacji.

Według dokonanej wcześniej klasyfikacji: profesjonalne kadry, realizujące program poznaj swojego klienta, wykorzystujące naukowe wsparcie wyspecjalizowanych instytucji będą bezradne bez organizacyjno-technicznego zaplecza strategii przeciwdziałania procesowi prania brudnych pieniędzy, które tworzą:

1. Międzynarodowa wymiana doświadczeń.
2. Nowoczesne wyposażenie techniczne.
3. Aktualne normy prawne.

Międzynarodowa wymiana doświadczeń, realizacja wysoce specjalistycznych programów, wobec stosowanych technik prania brudnych pieniędzy, w których około 80 % posiada charakter transgranicznej działalności⁸⁸ stała się koniecznością. Uwaga ekspertów skupiła się na jakości pracy instytucji finansowych, bez udziału których, nie jest możliwe przeprowadzenie prania brudnych pieniędzy oraz finansowania międzynarodowego terroryzmu. Kilkunastoletnia historia międzynarodowej wymiany doświadczeń została zapoczątkowana uchwaleniem kilku rezolucji i dyrektyw. Wiodącą rolę w tym zakresie, odegrały: Organizacja Narodów Zjednoczonych, organa Unii Europejskiej oraz państwa tworzące G7. Jednym z najistotniejszych elementów skutecznego przeciwdziałania praniu pieniędzy, jest funkcjonowanie krajowych jednostek wywiadu finansowego, ściśle współpracujących z narodowymi organami ścigania i wymiarem sprawiedliwości, wspomaganymi przez Europol⁸⁹ w ramach państw wspólnoty europejskiej, a wymiarze

---

⁸⁸ Wąsowski K., Wąsowski W.: „Pranie ... op. cit. s. 117.

⁸⁹ Europejski Urząd Policji – rozpoczął działalność od 1 lipca 1995 r. po ponad 5-cio letnich przygotowaniach. Podlega Radzie Ministrów Sprawiedliwości i Spraw Wewnętrznych Państw Unii Europejskiej. Nie posiada uprawnień do prowadzenia międzynarodowych działań operacyjno-rozpoznawczych. Zajmuje się zwalczaniem najgroźniejszej przestępczości zorganizowanej, międzynarodowego przemytu narkotyków i terroryzmu oraz nielegalnego handlu substancjami radioaktywnymi, fałszowaniem i praniem brudnych pieniędzy, międzynarodowym procederem kradzieży samochodów oraz najcięższymi przestępstwami kryminalnymi w zakresie analizy posiadanych informacji i oceny zagrożeń.
por. Lentowicz Z.: W pościgu. „Rzeczpospolita” 2003.06.09.

globalnym przez Interpol.⁹⁰ Eksperci Międzynarodowej Grupy Specjalnej ds. Przeciwdziałania Praniu Pieniędzy, Financial Action Task Force – FATF,⁹¹ dokonali ogólnej oceny sytuacji międzynarodowej. Raport przedstawia dostrzeżone odstępstwa w stosunku do 40 Zaleceń Grupy, uznanych za międzynarodowy standard w tym zakresie:

1. Brak właściwej realizacji wytycznych w zakresie:
  - a) skutecznej identyfikacji klientów instytucji finansowych - zalecenia 10 – 12,
  - b) właściwego nadzoru nad systemami finansowymi - zalecenie 26,
  - c) licencjonowania i tworzenia instytucji finansowych - zalecenie 29.
2. Brak właściwych regulacji prawnych umożliwiających skuteczne ściganie osób piórących i ich współpracowników.
3. Niski poziom wiedzy personelu instytucji finansowych w zakresie przeciwdziałania zjawisku oraz problem korumpowania personelu przez środowisko przestępcze pozyskujące do współpracy najwyższej klasy specjalistów.
4. Zbyt restrykcyjne przestrzeganie tajemnicy bankowej w niektórych państwach.

Za najważniejsze kierunki, określone przez ekspertów Financial Action Task Force, w strategii stosunków międzynarodowych należy uznać:

1. Obowiązek przekazania przez część państw członkowskich – FATF, idei przeciwdziałania praniu brudnych pieniędzy państwom z którymi posiadają wspólne związki konstytucyjne, historyczne lub geograficzne.
2. Nawiązanie kontaktów, w ramach działań regionalnych, z państwami nie zrzeszonymi w FATF w celu przekonania ich rządów do idei przeciwdziałania procesowi legalizacji środków finansowych.

Za główne cele w ramach tych działań uznano:

1. Uświadomienie przedstawicielom władz państwowych skali oraz wielkości zagrożenia wynikającego z faktu tolerowania oraz wykorzystywania do własnych celów procederu prania brudnych pieniędzy.
2. Wypracowanie i zalegalizowanie międzynarodowych standardów w zakresie przeciwdziałania.
3. Nadzór nad skutecznością mechanizmów przeciwdziałania i ciągły rozwój technik wykrywania zjawiska na wszystkich etapach jego realizacji oraz identyfikacji klientów instytucji finansowych.

Za jedne z najważniejszych międzynarodowych inicjatyw rządowych oraz międzynarodowych organizacji należy uznać:

---

oraz A. Ł.: „Szansa na sukcesy w walce z gangami”. Rzeczpospolita 2002.03.18.

⁹⁰ Interpol jest sukcesorem Międzynarodowej Komisji Policji Kryminalnej. Nie posiada prawa do prowadzenia działań operacyjnych. Celem działalności Interpolu jest szeroko rozumiana współpraca między organami policyjnymi w duchu Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, która przejawia się organizowaniem nowoczesnego standardu łączności i wymiany doświadczeń.

⁹¹ Financial Action Task Force poprzez wypracowanie uniwersalnych standardów, stała się wiodącą organizacją na świecie w zakresie określania kierunków rozwoju strategii przeciwdziałania legalizacji środków finansowych. Największym osiągnięciem grupy jest opracowanie kompleksowego programu zwalczania procederu prania brudnych pieniędzy tzw. „40 Zaleceń Grupy”.

NAJWAŻNIEJSZE INICJATYWY RZĄDÓW I ORGANIZACJI MIĘDZYNARODOWYCH
ORAZ UCZESTNICTWO POLSKI W ZAKRESIE ZWALCZANIA PROCEDERU PRANIA
BRUDNYCH PIENIĘDZY.

Rok	Charakter działań i ich struktura
1965	<p>Utworzenie Sekretariatu Brytyjskiej Wspólnoty Narodów Commonwealth Secretariat z siedzibą w Londynie.</p> <p>1. Zajmował się propagowaniem programów dotyczących przeciwdziałania prania brudnych pieniędzy w państwach członkowskich Brytyjskiej Wspólnoty Narodów</p>
1975	<p>Powołanie grupy TREVI – nieformalna struktura międzynarodowa, którą tworzyli ministrowie sprawiedliwości lub spraw wewnętrznych. Zadaniem grupy było stworzenie bazy do współpracy pomiędzy państwami europejskimi w zakresie zwalczania:</p> <p>1. Terroryzmu oraz zorganizowanej przestępczości. 2. Nielegalnego handlu narkotykami.</p> <p>W późniejszym okresie funkcjonowania tj. przełom lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych dwudziestego wieku, włączono do programu grupy sprawy związane z tworzeniem wspólnego rynku i Europolu.</p>
1983	<p>Utworzenie Oddziału Interpolu FOPAC – Founds provenant des activities criminelles (nazwa francuska).</p> <p>1. Powołany w wyniku rezolucji Zgromadzenia Generalnego Interpolu, przyjętej podczas 52 sesji odbywającej się w Cannes – Francja. 2. Gromadzi informacje o ruchu środków finansowych pochodzących z działalności przestępczej. 3. Wspiera i propaguje działania Rady Europy i ekspertów FATF w zakresie Konwencji Sztasburskiej i 40 rekomendacji FATF.</p>
1988	<p>Konwencja Wiedeńska. The UN Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances) Konwencja Organizacji Narodów Zjednoczonych poświęcona była:</p> <p>1. Przeciwdziałaniu ustawodawstwu bankowemu dotyczącego zachowania tajemnicy bankowej, która uniemożliwiała skuteczne ściganie osób piorących pieniądze. 2. Zwalczaniu nielegalnego obrotu środkami odurzającymi i substancjami psychotropowymi. 3. Ekstradycji przestępców.</p>
1989	<p>Utworzenie Międzynarodowej Grupy Specjalnej ds. Przeciwdziałania Praniu Brudnych Pieniędzy FATF - Financial Action Task Force.</p> <p>1. Powołana decyzją szczytu państw G7 w Paryżu. 2. Opracowywanie i propagowanie metod zwalczania procederu prania brudnych pieniędzy.</p>

1989	<p>Deklaracja Zasad Bazylejskiej Komisji do Spraw Nadzoru Bankowego.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Uchwalona przez bankowych ekspertów najbardziej uprzemysłowionych państw świata. 2. Dotyczyła: <ol style="list-style-type: none"> a) zabezpieczenia systemów bankowych przed wykorzystaniem ich do uprawomocnienia środków finansowych pochodzących z działalności przestępczej, b) identyfikacji klientów, c) doskonalenia metod wykrywania transakcji podejrzanych, d) szeroko pojętej współpracy pomiędzy bankami i instytucjami e) powołanymi do zwalczania procederu prania brudnych pieniędzy.
1990	<p>Opracowanie przez specjalistów FATF pakietu 40 rekomendacji dotyczących zwalczania procederu prania brudnych pieniędzy, który stał się światowym standardem w zakresie strategii przeciwdziałania legalizacji środków finansowych.</p>
1990	<p>Konwencja Rady Europy tzw. Konwencja Strasburska. Council of Europe Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds from Crime.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Dotyczyła legalizacji dochodów pochodzących z działalności przestępczej, ich ujawnianiu oraz konfiskaty. 2. Określała metody i środki zwalczania prania brudnych pieniędzy na poziomie kraju i współpracy międzynarodowej.
1990	<p>Dziewiętnaście rekomendacji z Aruby opracowane przez Karaibską Grupę Specjalną ds. Przeciwdziałania Praniu Pieniądzy CFATF - Caribbean Financial Action Task Force. Skupia państwa Basenu Karaibskiego.</p>
1992	<p>Opracowanie Modelu Regulacji Państw Amerykańskich i Międzyamerykańskiej Komisji Kontrolującej Przestępstwa Narkotykowe. Model Regulations of the Organisation of American States and the Inter-American Drug Abuse Control Commission, który dotyczył:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ustawodawstwa państw członkowskich. 2. Wzmocnienia roli systemów finansowych. 3. Regionalnej współpracy w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy.
1992	<p>Dyrektywa Rady Wspólnot Europejskich w sprawie ochrony systemów finansowych przed wykorzystaniem ich do celów prania brudnych pieniędzy.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Została opracowana na podstawie rozwiązań sugerowanych przez ekspertów FATF w ramach 40 rekomendacji. 2. Założeniem dyrektyw jest stworzenie obszaru swobodnego działania dla państw dostosowujących swoje ustawodawstwo do zaleceń Rady.
1994	<p>Polska ratyfikowała tzw. Konwencję Wiedeńską, Organizacji Narodów Zjednoczonych z 20 grudnia 1988 r. o nielegalnym obrocie środkami odurzającymi i psychotropowymi.</p>
1995	<p>Ratyfikacja przez Polskę konwencji Rady Europy z 21 marca 1983 r. o przekazywaniu osób skazanych.</p>
1995	<p>Utworzenie międzynarodowej organizacji The Egmont Group. Organizacja skupiająca oddziały służb specjalnych lub wywiadu finansowego. Główny cel organizacji to wymiana doświadczeń, informacji w zakresie nielegalnych transakcji finansowych.</p>

1996	Konwencja w sprawie przeciwdziałania korupcji urzędników Wspólnoty Europejskiej i urzędników państw członkowskich Unii. Draft convention on the fight against corruption involving officials of the European Communities or officials of Member States of European Union.
1996	Deklaracja z Rygi. 1. Uchwalona przez rządy trzech republik: Estonii, Litwy i Łotwy. 2. Dotyczyła współpracy w zakresie zwalczania procederu prania brudnych pieniędzy w regionie nadbałtyckim.
1996	Nowelizacja pakietu 40 rekomendacji opracowanego w 1990 r. przez specjalistów FATF. Główny nacisk położono na: 3. Ratyfikowanie przez państwa Konwencji Wiedeńskiej z 1988 r. 4. Zwiększenie znaczenia roli prawodawstwa w zwalczaniu procederu prania brudnych pieniędzy.
1997	Specjalny Komitet Ekspertów ds. Oceny Przedsięwziętych Środków Przeciwko Praniu Pieniędzy The Select Committee of Experts on the Evaluation of Anti-money-laundering Measures – PC-R-EV. 1. Powołany przez Radę Europy w miesiącu wrześniu z siedzibą w Strasburgu. 2. Kontrola inicjatyw podjętych przez państwa będące członkami Rady Europy, a nie będących członkami FATF.
1997	Utworzenie Grupy Państw Azji i Pacyfiku ds. Przeciwdziałania Praniu Pieniędzy Asia/Pacific Group on Money Laundering z siedzibą w Sydney. 1. Opracowano i przyjęto regionalny plan przeciwdziałania praniu pieniędzy oraz ogólne standardy postępowania. Wykorzystano międzynarodowe zalecenia i rekomendacje.
1998	Polska stała się sygnatariuszem konwencji Rady Europy z 8 listopada 1990 r. w sprawie prania dochodów pochodzących z przestępstwa, i ich ujawnienia, zajmowania i konfiskaty.
1999	Nowelizacja 19 rekomendacji z Aruby, która uwzględniała: 1. Dorobek 40 rekomendacji FATF. 2. Specyfikę i potrzeby podatkowego regionu świata na proceder prania pieniędzy. 3. Konieczność przestrzegania i nadzorowania zasad Deklaracji z Kingston w Jamajce z 1999 r.
2000	Uchwalenie Ustawy o przeciwdziałaniu wprowadzeniu do obrotu finansowego wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł (Dz. U. Nr 116, poz. 1216).
2000	Konwencja Organizacji Narodów Zjednoczonych w sprawie zwalczania międzynarodowej przestępczości zorganizowanej. 1. Podpisana przez przedstawicieli 150 państw podczas szczytu w Palermo. 2. Regulowała zasady współpracy organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości. 3. Zobligowywała sygnatariuszy – państw do uzupełnienia prawa krajowego o odpowiedzialność karną dla osób fizycznych i prawnych uczestniczących w praniu brudnych pieniędzy.
2000	Polska ratyfikowała Konwencję Strasburską, której sygnatariuszem została w 1998 r.

2001	Dyrektywa nr 2001/97/EC Parlamentu Europejskiego i Rady Europy z 4 grudnia 2001 r – wnosząca zmiany do dyrektywy Rady Wspólnot Europejskich z 10 czerwca 1991 r. w sprawie ochrony systemu finansowego przed wykorzystywaniem go do prania pieniędzy.
2002	Przystąpienie Polski do Grupy Egmont, organizacja w 2002 r. zrzeszała 69 państw, w tym także kraje byłego bloku wschodniego. Poprzez Egmont Security Websit, upoważnione instytucje polskie będą posiadały dostęp do międzynarodowych baz danych w zakresie zwalczania nielegalnych transakcji finansowych.
2003	Międzynarodowa Grupa Specjalna ds. Przeciwdziałania Praniu Pieniędzy FATF podczas sesji w Berlinie zmodyfikowała 40 zaleceń w zakresie: 1. Funkcjonowania sektorów giełd i ubezpieczeń. oraz dokonano: 1. Aktualizacji listy rajów podatkowych - skreślono z listy Saint Vincent oraz Grenadynę. 2. Wyrażono brak zrozumienia dla postępowania władz Indonezji i Birmy. 3. Pozytywnie oceniono dokonania Ukrainy.

Źródło: Opracowanie własne

Do najważniejszych i najbardziej aktywnych instytucji finansowych wspierających międzynarodowe inicjatywy w zakresie przeciwdziałania praniu brudnych pieniędzy należy uznać:

1. Azjatycki Bank Rozwoju.
2. Bank Światowy.
3. Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju.
4. Międzynarodowy Fundusz Walutowy.
5. Międzynarodową Organizację Komisji Papierów Wartościowych.
6. Światową Organizację Celną.

Podstawowym problemem w zakresie skutecznego przeciwdziałania praniu brudnych pieniędzy jest wyposażenie techniczne, które poprzez prowadzenie monitoringu wszystkich realizowanych operacji finansowych, umożliwi identyfikację oraz zablokowanie podejrzanych operacji finansowej.⁹² Ustalanie kryteriów i wytycznych w zakresie określenia obszarów automatycznego filtrowania i blokowania przekazywanych komunikatów odbywa się na podstawie publikowanych list, między innymi: Narodowego Banku Polskiego, w przypadku Polski, Europejskiego Banku Centralnego ECB – European Central Bank, czy Amerykańskiego Biura Federalnego OFAC – Office of Foreign Assets Control. Międzynarodowym standardem w tym zakresie stała się lista OFAC. Stosowane w polskich bankach oprogramowanie OFAC – Agent Suit⁹³ umożli-

⁹² Według Generalnego Inspektora Informacji Finansowej: „W Polsce istnieje ponad 50 tys. instytucji, które muszą przysyłać informacje do GIIF [Generalny Inspektor Informacji Finansowej]. Poza wszystkimi transakcjami podejrzany i nietypowymi, trzeba informować o wszystkich transakcjach powyżej 10 tys. euro w formie gotówkowej i bezgotówkowej. Szacujemy, że w skali miesiąca w Polsce jest ich około miliona.” por. Borycki G.: „Wywiad finansowy tropi terrorystów”. Rzeczpospolita 2001.10.04.

⁹³ Na podstawie informacji i materiałów uzyskanych w Banking Information Technologies Ltd., który jest integratorem branży IT wyspecjalizowanym w obszarze bankowości. Zajmuje się głównie zagadnieniami związanymi z SWIFT, STP – Straight Through Processing, RTGS, a także monitoringu depesz, przekazów i przelewów w kontekście przeciwdziałania finansowania terroryzmu i prania brudnych pieniędzy.

wia dowolną modyfikację wykazów o pozycje lub listy pochodzące z innych organizacji oraz współpracę z kilkoma listami i regulacjami innych państw. Oprogramowanie „w czasie bieżącym” w ciągu milisekundy wykrywa obecność podmiotów z list, pomimo przypadkowego lub celowego pojawienia się:

- a) błędów pisowni,
- b) skrótów, inicjałów itp.,
- c) błędów kolejności wyrazów,
- d) transkrypcji innych alfabetów,
- e) połączeń wyrazów.

Dokonywana filtracja obejmuje swym zasięgiem dowolną strukturę komunikatów tekstowych i odbywa się według znacznie rozszerzonych kryteriów niż zaprezentowano. Charakteryzuje się doskonałym wskaźnikiem błędnych wskazań „false positive rate” < 1 %. Oprogramowanie umożliwia zarządzanie analizowanymi transakcjami finansowymi w następujący sposób:

- a) przepuścić,
- b) nadać wyróżnienie „nierozstrzygnięty”,
- c) określić jako „zablokowany.”

Oprogramowanie komputerowe będące w wyposażeniu wyspecjalizowanych instytucji, powołanych do przeciwdziałania międzynarodowemu procesowi prania brudnych pieniędzy oraz służb specjalnych przygotowanych do zwalczania międzynarodowej zorganizowanej przestępczości, upoważnia do stwierdzenia, że posiadane wyposażenie techniczne umożliwia skuteczne śledzenie przebiegu realizowanych operacji bankowych w monitorowanym obszarze. Umiejętne połączenie kilku obszarów działań operacyjnych w zakresie:

- a) międzynarodowej standaryzacji procesu definiowania zjawiska prania brudnych pieniędzy,
- b) zgodności krajowych systemów organizacyjno-prawnych z międzynarodowymi standardami,
- c) realizacji wyspecjalizowanych, międzynarodowych strategii przeciwdziałania praniu brudnych pieniędzy przez poszczególne państwa,
- d) umiejętnego wykorzystania nowoczesnych narzędzi identyfikacji i wstrzymania podejrzanych transakcji finansowych,

umożliwi stworzenie globalnego programu zwalczania zorganizowanej przestępczości, która zainicjowała proces prania brudnych pieniędzy.